

Remissvar från Fyrklövern Ekonomi och Juridik

angående rapporten *Förhandsbedömning av finansiella instrument inom jordbrukssektorn*

Sammanfattning

Fyrklövern ekonomi och juridik AB välkomnar rapporten och delar utredarens analys av behovet av en välfungerande kreditmarknad som grund för investeringar och tillväxt inom jordbrukssektorn.

Vi instämmer i att tillgången till kapital är en nyckelfråga för sektorns motståndskraft och för möjligheten att nå målen i livsmedelsstrategin.

Samtidigt anser vi att rapporten underskattar vissa strukturella hinder på kreditmarknaden och inte fullt ut lyckats utreda det verkliga finansieringsgapet inom jordbruket.

Vi menar att särskilt sambandet mellan **lönsamhet och investeringstakt** har hanterats alltför ytligt. Att behandla låg lönsamhet som ett hinder för investeringar – i stället för som ett resultat av uteblivna investeringar – leder till fel slutsatser och riskerar att cementera nuvarande utvecklingshämmande struktur.

Behovet av ökad investeringstakt och tillväxt

För att nå målen i livsmedelsstrategin och stärka jordbrukets motståndskraft krävs en ökad investeringstakt. Jordbruket är en kapitalintensiv näring, och en väl fungerande kreditmarknad är avgörande.

Vi vill särskilt betona vikten av åtgärder som stärker lönsamheten och avkastningen på kapital i nivå med jämförbara EU-länder. Detta är en förutsättning för att investeringstakten ska kunna öka och sektorn långsiktigt växa.

Vi delar utredarens betoning på att ett eventuellt finansieringsinstrument ska underlätta för unga och nya företagare att etablera sig samt stimulera investeringsviljan för att öka eller bibehålla lantbrukares produktion.

Svårigheter att bedöma efterfrågan på kapital

Utredningen konstaterar att lantbrukare sällan får formella låneavslag eftersom ansökningar föregås av dialoger med banken. Det är korrekt – men innebär också att statistiken över beviljade och avslagna lån ger en missvisande bild av den faktiska efterfrågan på kapital.

Den så kallade *dolda efterfrågan* – investeringar som aldrig blir låneansökningar eftersom lantbrukaren redan vet att säkerhetskraven inte går att uppfylla – har helt förbisetts i rapporten. Detta är en allvarlig brist, då det sannolikt är här den största delen av finansieringsgapet finns.

I praktiken är det ofta säkerhetskraven, inte bristande lönsamhet, som stoppar investeringar. Många affärsplaner med god återbetalningsförmåga blir aldrig prövade, vilket gör att de inte syns i den statistik som utredningen bygger sina slutsatser på.

Utredningens definition av marknadsmisslyckande – att "lån inte ges till lönsamma investeringar" – är principiellt riktig men otillräcklig. När lönsamma investeringar aldrig ens

prövas av kreditgivaren har marknaden redan misslyckats. Det är just denna osynliga del av kapitalefterfrågan som måste analyseras för att förstå jordbrukets verkliga finansieringsbehov.

Lönsamhet och investeringstakt – ett ömsesidigt och avgörande samband

Utredningen konstaterar korrekt att bristande lönsamhet är en huvudorsak till att jordbruksföretag inte alltid får de lån de önskar. Men därefter dras den avgörande, och enligt vår bedömning felaktiga, slutsatsen att därför bör inga finansiella instrument införas innan lönsamheten förbättrats. Detta är ett fundamentalt cirkelresonemang som riskerar att cementera dagens låga investeringstakt — och därmed permanent låsa fast lantbruket i den svaga lönsamhet som utredningen själv identifierar.

I själva verket är sambandet mellan lönsamhet och investeringstakt ömsesidigt och självförstärkande. Investeringar i modern teknik, energieffektivisering, större produktionsenheter och förbättrad djurvälstånd är ofta just det som krävs för att skapa de kostnadsfördelar, produktivitetsökningar och marknadspositioner som leder till varaktigt förbättrad lönsamhet.

Att vänta på att lönsamheten först ska förbättras innan investeringar kan genomföras är att förväxla orsak och verkan. Det är inte bara en teoretisk invändning – det är ett strukturellt missförstånd som har direkta konsekvenser för hela sektorns utvecklingstakt.

Rapporten redovisar att avkastningen på eget kapital inom livsmedelskedjan i Sverige är hälften så hög som i jämförbara höginkomstländer. Detta är inte en naturlag – det är ett resultat av att investeringstakten i Sverige under lång tid varit för låg för att skapa de produktivitetsvinster som byggt lönsamhet i våra grannländer. Även rapportens egna data visar att investeringsnivån inte är tillräcklig för att möta livsmedelsstrategins mål om ökad produktion och motståndskraft. Trots detta behandlar utredningen lönsamhet som ett statiskt villkor snarare än som en dynamisk effekt av investeringar.

Detta är ett allvarligt förbiseende. När den strukturella förklaringen till låg lönsamhet delvis ligger i brist på investeringskapacitet, blir det missvisande att hänvisa till just den låga lönsamheten som skäl för att inte stimulera investeringar. Det är ungefär som att säga att en motor inte kan starta eftersom den inte redan går.

Den europeiska investeringsfonden (EIF) konstaterar i sin marknadstestning att svenska lantbrukares återbetalningsförmåga och kassaflöde är lågt just på grund av låga ekonomiska avkastningar och riskaverta banker. Detta är ett typiskt exempel på en strukturell återkopplingsloop: låga marginaler leder till försiktiga kreditgivare, vilket leder till uteblivna investeringar, vilket i sin tur befäster de låga marginalerna. Utredningen misslyckas helt med att adressera denna dynamik.

Ett konkret exempel illustrerar detta väl: en gård med stabil produktion men för liten skala för att vara långsiktigt lönsam behöver investera för att nå kritisk storlek. En genomarbetad affärsplan kan visa god avkastning på investerat kapital, men säkerhetskraven stoppar finansieringen redan innan en ansökan lämnas in. Resultatet blir att både investering och framtida lönsamhet uteblir. Detta är inte bara ett individuellt misslyckande – det är ett systemfel, och i praktiken ett marknadsmisslyckande i nationalekonomisk mening.

Att stimulera investeringar genom väl utformade kreditgarantier, riskdelning eller statligt backade finansieringsinstrument är därför inte ett sätt att ersätta marknaden, utan att återställa dess funktion. En välkalibrerad intervention som möjliggör lönsamma investeringar

som idag inte genomförs skulle bidra till ökad produktivitet, högre avkastning på kapital och därmed en gradvis förstärkning av jordbrukets finansiella bärkraft.

Att avstå från att agera på grund av dagens svaga lönsamhet är därför inte försiktighet – det är passivitet som riskerar att undergräva målen i livsmedelsstrategin. Utredningen förbiser därmed den mest centrala mekanismen i hela den ekonomiska utvecklingskedjan: att investeringar inte är en konsekvens av lönsamhet, utan dess främsta källa.

Sammanfattande rekommendationer

Fyrklövern Ekonomi och Juridik rekommenderar att framtida arbete med finansiella instrument inom jordbrukssektorn tar fasta på följande punkter:

1. **Genomför en fördjupad analys av den dolda efterfrågan på kapital.**
Identifiera och kvantifiera de investeringar som aldrig leder till låneansökan på grund av orimliga säkerhetskrav.
2. **Utred kreditvärderingsprinciperna för lantbruksspecifika tillgångar.**
Nuvarande praxis underskattar marknadsvärdet av produktionsbyggnader och skapar ett strukturellt hinder för investeringar.
3. **Utveckla finansiella instrument som adresserar marknadsmisslyckanden.**
Statliga garantier eller riskdelningsmodeller bör användas för att möjliggöra lönsamma investeringar som idag stoppas av säkerhetskrav.
4. **Beakta sambandet mellan investeringstakt och lönsamhet.**
Se investeringar som ett medel för att förbättra lönsamhet – inte som ett villkor som måste uppfyllas på förhand.
5. **Knyt arbetet tydligare till livsmedelsstrategins mål.**
En ökad investeringstakt är en nödvändig förutsättning för att stärka Sveriges livsmedelsberedskap och jordbrukets konkurrenskraft.

För Fyrklövern ekonomi och juridik AB

Lars Bjerke

VD